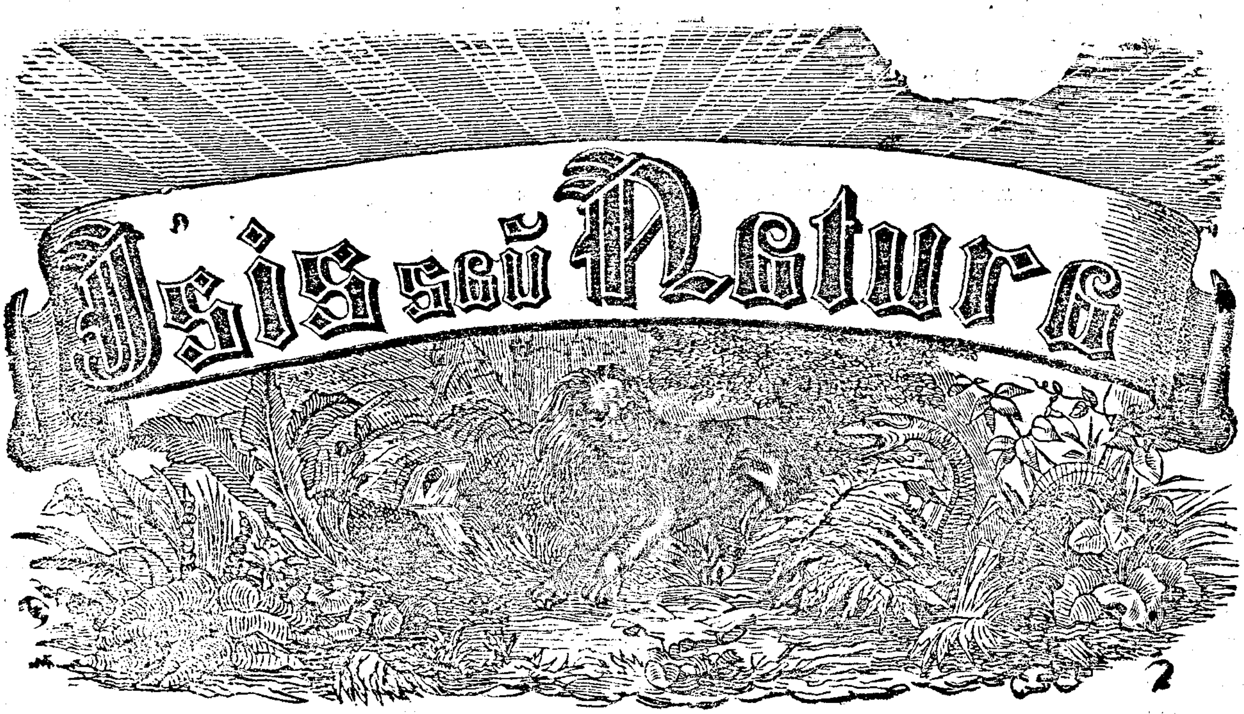

JURNAL

ПЕNТРȢ РЕSПÎNDIРЕА ШТIINЦЕЛОРȢ NАТȢРАЛЕ ШI ЕSАКТЕ, ÎN ТОАТЕ КЛАSЕЛЕ

Pediџeatȣ

de

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

№ 45. (Anȣлȣ алȣ patpȣлea) Бȣкȣpeштĭ 8 Dekemвpie, 1859.

Konpindepea: Istopia Natȣpaлъ a вȣкътъpieĭ.— Opanџica saȣ noptokaлa.— Tpaiȣлȣ animaлeлopȣ.—

Istopia natȣpaлъ a вȣкътъpieĭ.

IV. Teopiea diџestiȣneĭ (mistȣipeĭ).

În zilеле noastpe s'a deskonepitȣ o штiinџъ noȣъ; asta este штiinџa nȣmitъ *Bio-chimia*, adikъ ximia kopnȣpiлopȣ vieџȣitoape; pînъ deȣnъzĭ, fiziолоџistiĭ n'aveaȣ nicĭ o idee kȣmȣ se ȣpmeazъ skimвъpiле aлimenteлopȣ in kopnȣлȣ nostpȣ. Aȣ штiȣtȣ kъ mînkъmȣ nîine, kapne de воȣ шi zapzaвate; dap ce devine aceste mînkъpi? Kȣmȣ din nîine, kapne de воȣ шi zapzaвatȣ, se face kapne de omȣ? Штiinџa Biochimieĭ a pezoлвatȣ aceste kȣestiȣni. Ea a apъtatȣ kъ kopnȣлȣ nostpȣ, ka kopnȣлȣ tȣtȣлopȣ animaлeлopȣ, este ka ȣnȣ лaвopatopiȣ ximikȣ. Întokmaĭ ka întp'ȣnȣ лaвopatopiȣ ximikȣ se ȣpmeazъ skimвapea kopnȣpiлopȣ ȣnȣлȣ întp'aлtȣлȣ dȣne niште лeџĭ konstante, imȣтaвiле; asemenea se лȣkpeazъ skimвъpiле aлimenteлop în kopnȣл animaлeлop. Întokmaĭ npekȣm o destiлepie nȣ va face nicĭ odatъ pakiȣ de fepȣ saȣ de apamъ; asemenea stomakȣлȣ nostpȣ nȣ noate face nicĭ odatъ sînџe шi kapne, din netpe saȣ aȣp. Întokmaĭ npekȣm întp'o novapnъ sъ skimвъ zaxapȣлȣ în acidȣ kapвonikȣ шi sniptȣ, aшa шi nȣлmînii noштpiĭ desfakȣ zaxapȣлȣ npodȣsȣ în fikatȣ, шi'лȣ fakȣ acidȣ kapвonikȣ шi sniptȣ. Esnлikaџiȣniле ȣpmъtoape ne vopȣ лъmȣpi maĭ mȣлtȣ aceasta.

Лa amîndoъ лatȣpiле жîtȣлȣĭ omeneskȣ se

aflъ niшte gîlчĭ (glandule) карĭ skot ȣn flȣid nȣmit салівъ saȣ̆ snȣmъ; ачestȣ̆ flȣidȣ̆ îlȣ̆ варсъ în гȣръ прin deosebite каналȣрĭ. Dар snȣma saȣ̆ салiва аре пропрietatea *кȣ skimбȣ skровеала în saхаръ̆.* Kîndȣ̆ пȣне чine-ва чева skровеалъ în апъ, пȣind аколо saліва ȣнȣĭ omȣ̆ saȣ̆ animaлȣ̆; neste kîte-ва minȣte skровеала se face невъзȣtъ s'a topitȣ̆ în апъ шi апа s'a fъкȣtȣ̆ dȣлче ка kîndȣ̆ s'a пȣсȣ̆ înъȣntrȣ zахаръ̆. Astȣ̆-felȣ̆, о lingȣръ de чiорбъ de fъinъ, каре omȣлȣ̆ о пȣне în гȣръ, pînъ kîndȣ̆ ажȣнџе în fȣndȣлȣ̆ гȣрeĭ, s'a fъкȣtȣ̆ zахаръ̆; de ачееа tokmaĭ în momentȣлȣ̆ kîndȣ̆ înгiţe omȣлȣ̆ ачeastъ чiорбъ de fъinъ, simte къ е dȣлче; fiindȣ̆ къ s'a skimбatȣ̆ întр'о чiорбъ de zахаръ̆, dар нȣ ла înчепȣtȣ̆ kîndȣ̆ о пȣне пе бȣze, fiindȣ̆ къ атȣнчĭ чiорба ера de fъinъ шi fъina н'аре нiчĭ ȣнȣ̆ гȣstȣ̆.

Înцелепчiȣнea natȣрeĭ a fъкȣtȣ̆ къ, îndatъ kîndȣ̆ ȣнȣ̆ omȣ̆ înчепе съ мъnînче, îndatъ îĭ вine мȣлtъ snȣmъ în гȣръ; fiindȣ̆ къ snȣma esчitъ апetitȣлȣ̆ mînкърĭ шi апetitȣлȣ̆ (pofta) mînкърeĭ esчitъ лȣкрареа гланdȣлелорȣ̆ saлiварie каре варсъ атȣнчĭ мȣлtъ snȣmъ în гȣръ шi прin ȣрмаре înлesneшte mistȣiреа алimentелорȣ̆ amiлаzoase skimбîndȣ-ле în zахаръ̆. Asta este шi каȣza къ, kîndȣ̆ веde чine-ва пе ȣнȣ̆ алtȣ mînкîndȣ̆ fъръ съ мънînче шi елȣ̆, атȣнчĭ îĭ вine snȣmъ în гȣръ; de ачееа ziче шi провервȣ: îĭ a венitȣ̆ snȣmъ în гȣръ de poftъ; fiindȣ̆ къ pofta esчitъ snȣme; апоĭ kîndȣ̆ е мȣлtъ snȣmъ în гȣръ шi гȣра е гоалъ, snȣma ese afаръ. Astȣ̆-felȣ̆ toate пръжitȣрiле, плъчintеле шi toate лȣкрȣрiле fъinoase, devine zахаръ̆ în гȣра noastръ, нȣ *прin* лȣкрареа бȣкътȣреseĭ, чi *прin* лȣкрареа гȣрeĭ пропрie, adiкъ прin saлiва saȣ̆ snȣma че se aflъ аколо.

Dар пе lîngъ алimentеле кърноase saȣ̆ албȣminoase шi алimentеле fъinoase saȣ̆ amiлацoase, omȣлȣ̆ мъnînкъ шi mînкърĭ граse; апоĭ нiчĭ гръsimea нȣ se topeшte în апъ. Че a fъкȣtȣ̆ natȣра spре a disolва în корпȣ̆ шi алimente граse? Eatъ че a fъкȣtȣ̆. Natȣра a întокmitȣ̆ în корпȣлȣ̆ nostrȣ о fабрiкъ de съпȣнȣ̆, каре face съпȣнȣ̆ din toate материiле граse, че intръ în корпȣлȣ̆ nostrȣ. Ка съ înцелеџемȣ̆ бine ачeasta, требȣе съ не adȣчемȣ̆ aminte кȣмȣ̆ se face съпȣнȣлȣ̆. Kîndȣ̆ лъмȣ̆ лешie saȣ̆ potase saȣ̆ sodъ шi о amestекъмȣ̆ к'о materie граsъ, атȣнчĭ лешiеа skoate din гръsime ȣнȣ̆ прinчiпȣ̆ ачidȣ̆ (акрȣ) каре împediкъ гръsimea ка съ нȣ se topeaskъ în апъ; ачeastъ комбinaцiȣне de ачidȣлȣ̆ гръsimeĭ кȣ лешiеа, devine о sаре хimiкъ, каре о нȣmimȣ̆ în лiмба вȣлгаръ *съпȣнȣ̆* шi каре se topeшte în апъ. Dар fiкatȣлȣ̆ este ачestȣ̆ fабрiкantȣ̆ de съпȣнȣ̆ în корпȣлȣ̆ nostrȣ шi în алȣ̆ tȣtȣлорȣ̆ animалелорȣ̆, fiindȣ̆ къ fiкatȣлȣ̆ препаръ ȣнȣ̆ flȣidȣ̆ верde шi амаръ̆ нȣmitȣ̆ вiлȣ̆ saȣ̆ венinȣ̆, каре, kîndȣ̆ съ amestiкъ кȣ гръsime, о face съпȣнȣ̆ шi о topeшte; asemenea лȣкраре о face шi ȣнȣ̆ flȣidȣ̆ каре se препаръ întр'о гланdȣлъ (gîlкъ) mаре, каре se aflъ în spatеле stomaкȣлȣĭ шi каре se нȣmeшte *Pancreas.*

Аша dар нȣtemȣ̆ съ резȣмъмȣ̆ teoрiеа diџestiȣнeĭ saȣ̆ mistȣiреĭ în челе ȣрмътoаре пȣнкte:

1. Нȣmaĭ лȣкрȣрĭ органiче (планte saȣ̆ animaле) sîntȣ̆ adeвърate нȣtрiminte але animалелорȣ̆; лȣкрȣрĭ neорганiче (petre) нȣ нȣtреskȣ̆ нiчĭ ȣнȣ̆ animaлȣ̆.

2. Întре лȣкрȣрiле органiче, ȣнеле (azotoase) se нȣmeskȣ̆ *пласtiче*, fiindȣ̆ къ din еле se face sînџе шi карне шi алtеле se нȣmeskȣ̆ *respiratoriĭ* saȣ̆ кълdȣроase, fiindȣ̆ къ еле контрiбȣеskȣ̆ a шенџine кълdȣра корпȣлȣĭ шi maĭ кȣ seamъ кълdȣра trebȣinчioasъ în плъмȣнiĭ ноштрiĭ пентрȣ актȣлȣ̆ резȣflъреĭ; toate nometȣрiле, винȣ̆, rakiȣ̆, апъ шi toate гръsimеле sîntȣ̆ алimente respiratoriĭ, dар нȣ пласtiче.

3. Toate алimentеле omȣлȣĭ шi але animалелорȣ̆ poate съ fie класate în treĭ kategoriĭ adeкъ: **a)** алimentеле албȣminoase saȣ̆ azotoase (карнеа), **b)** алimentеле amiлацoase saȣ̆ неazotoase (fъinoase) шi **c)** алimentеле граse.

4. Diџestiȣнea ачestорȣ̆ treĭ kategoriĭ de алimente se face în treĭ локȣрĭ але корпȣлȣĭ, каре poate съ fie privite ка вetреле diџestiȣнeĭ пентрȣ ачeste алimente, adiкъ: алimentеле amiлаzoase se mistȣeskȣ̆ în гȣръ прin saлiвъ saȣ̆ snȣmъ, каре ле transформъ̆ în zахаръ̆; алimentеле албȣminoase se mistȣeskȣ̆ în stomaкȣ̆ прin прinчiпȣлȣ̆ нȣmitȣ̆ *pepsinĭ*, каре se aflъ în stomaкȣ̆ шi каре este în stаре съ topeaskъ албȣшȣлȣ̆ de оȣъ înкeratȣ̆; dар алimentеле граse se mistȣeskȣ̆ în партеа d'întiia шi чea maĭ sȣneriоаръ a intestinилорȣ̆ (мацелорȣ̆) ȣнde se варсъ din fiкatȣ̆ вiлȣ̆ (венinȣ̆) шi din Pancreas, sȣкȣлȣ̆ панкреantiкȣ̆; ачeste doъ sȣкȣрĭ transформъ̆ гръsimea în съпȣнȣ̆ шi о topeskȣ̆ astȣ̆-felȣ̆.

5. Totȣ skопȣлȣ ачestорȣ diferite лȣкрърі але mistȣіреі în корпȣлȣ nostрȣ este d'a face alimentele solȣбіле (tonite); къчі nічі odatъ корпȣлȣ nostрȣ нȣ поate sъ se нȣtреaskъ de матеріі nesolȣбіле; toate матеріііле nesolȣбіле че intръ în stomaкȣлȣ nostрȣ, трекȣ прin корпȣлȣ nostрȣ фъръ sъ fie skimбate кîtȣші de пȣціnȣ în пъȣntрȣлȣ корпȣлȣі nostрȣ

Дȣпе ачеastъ esпozіціȣne a teoріеі diџestіȣneі, вомȣ пȣtea sъ ne esплікъмȣ ȣнеле fenomene foарte кȣріоase, adікъ:

I. Este шtiȣtȣ къ esistъ în регнȣлȣ mineралȣ ȣнȣ артіколȣ каре este de чеа маі маре тревȣінцъ pentрȣ нȣtріреа омȣлȣі ші animaлелорȣ; омȣлȣ нȣ мъnîнкъ пеtре, даr este o пеатръ каре нȣ тревȣе sъ лipseaskъ nічі odatъ din masa sa; ачеstȣ артіколȣ este *sarea*. Нȣ esistъ nічі ȣнȣ попоrȣ каре арȣ трьі фъръ sare; дарȣ nічі animaлеле нȣ реȣшeskȣ în нȣtріреа лорȣ ші нȣ se îngrашȣ dakъ ле лipseшte sarea; нȣтемȣ dar sъ întревъмȣ: каре e каȣza ачеsteі nечеsitъцi a съреі? Respȣnsȣлȣ este лesne: sarea este o комnozіціȣne хімікъ în каре intръ ȣнȣ acidȣ нȣмітȣ кlорȣ-idрікȣ (апъ таре); апоі totȣ ачеstȣ прінчіпȣ intръ ші în композіціȣnea матеріі нȣміte Pepsina, каре se афлъ în stomaкȣлȣ омȣлȣі ші алȣ animaлелорȣ ші каре înлеsneшte diџestіȣnea stomaкȣлȣі. Аша dar, кîndȣ ȣнȣ омȣ мъnîнкъ sare ла masъ, дъ stomaкȣлȣі съȣ пȣтереа d'a mistȣі вȣкаtеле че ле-a *mînkatȣ*. Ȣнȣ омȣ каре арȣ mînka феlȣрімі de mîнкърі фъръ sare, арȣ face ка кîndȣ пȣne чіne-ва întр'о собъ о мȣлціme de лemne însъ фъръ о skînteie de фокȣ; лemнеле zакȣ în собъ ші нȣ ардȣ, fiindȣ къ ле лipseшte прінчіпȣлȣ арzъторȣ, аша ші zакȣ вȣкаtеле în stomaкȣ ші нȣ se ардȣ (нȣ se mistȣeskȣ) fiindȣ къ ле лipseшte прінчіпȣлȣ арzъторȣ adікъ Pepsina продȣсъ din sare.

II. Este asemenea шtiȣtȣ къ mînкъріле foарte грасе, stрікъ stomaкȣ. Чіne нȣ e обічнȣітȣ кȣ вȣкъtъріеа тȣрчеaskъ кȣ вȣкаtеле еі foарte грасе ші дȣлчі, кȣрîndȣ îші stрікъ stomaкȣ. Esплікаціȣnea ачеsteі fante нe este іаръ лesne дȣпе teoріеа diџestіȣneі; fiindȣ къ аколо амȣ въzȣтȣ къ гръsimea este ȣнȣ лȣкрȣ indiџestiбілȣ (de нe mistȣітȣ) în корпȣлȣ nostрȣ, fiindȣ къ орі-че нȣtрімîntȣ тревȣе sъ fie disoлȣбілȣ (tonitорȣ) în апъ, пе кîndȣ гръsimea нȣ se topeшte în апъ, de ачееа naтȣра a datȣ fікаtȣлȣі ші Pancreasului misiȣnea d'a продȣче niшte матеріі (вілȣлȣ saȣ веніnȣ s. e.) каре факȣ кȣ гръsime ȣнȣ фелȣ de съпȣнȣ ші о topeskȣ; апоі кîndȣ ȣнȣ омȣ a mîнкатȣ преа мȣлтъ гръsime, fікаtȣлȣ нȣ e în stаре sъ продȣкъ atîtȣ веніnȣ кîtȣ тревȣе pentрȣ a saponifia atîta гръsime; de ачееа гръsimea ръмîne лiберъ în stomaкȣ ші маџе ші продȣче diaреі (hisenderii) ші аlte фелȣрі de indisпозіціȣnі.

III. De че ȣnii oameni îші stрікъ stomaкȣ кîndȣ мъnîнкъ пîіne неагръ nечернȣтъ, saȣ мере некȣръцате? De че копіі se болнъвеskȣ кîndȣ a mînкатȣ мȣлte череше кȣ sîмбȣріі лорȣ? Esплікаціȣnea este аічі іар foарte лesne. Пîіnea кȣ търіце saȣ коажа de пъръ, saȣ sîмбȣріле de чіреші, saȣ прȣне, sîntȣ лȣкрȣрі tарі, лemnoase ші нȣ se disoлве (toneskȣ) în stomaкȣлȣ nostрȣ; апоі лȣкрȣріле каре нȣ se toneskȣ în корпȣлȣ nostрȣ, трекȣ нȣмаі прintр'însȣлȣ ші нȣ'лȣ нȣtреskȣ. Ба înкъ, zъбеskȣ stomaкȣлȣ nostрȣ, fiindȣ къ sîntȣ pentрȣ dînшii niшte корпȣрі streine. Ачеasta se ȣрмеазъ ші кȣ копіі каре аȣ înгіцітȣ вр'о мікъ monедъ de арџintȣ saȣ de аȣрȣ; moneda тrече неatisъ прin корпȣ ші копілȣ devine о персоанъ mitoлоџікъ, adікъ ese афаръ кȣ аȣрȣ ші арџintȣ. Eatъ о мікъ istоріе каре аратъ пînъ ла че градȣ oamenii аȣ шtiȣtȣ sъ se serве ші d'ачеastъ împреціȣраре pentрȣ фолосȣлȣ лорȣ. În резбеле попȣліlорȣ Еȣропені ла începȣтȣлȣ ачеstȣі sеколȣ, ȣнȣ џенераłȣ înконџіȣратȣ de inamічі, врîndȣ a комȣніка гȣвернȣлȣі съȣ de позіціȣnea sa крітікъ, a însърчінатȣ în modȣлȣ ȣрмъторȣ пе ȣнȣ омȣ кȣраџіосȣ ка sъ поарте ачеastъ dепешъ important кеарȣ прin mіzлокȣлȣ таберeі inamікȣлȣі; adікъ a skrisȣ în пȣціne кȣвinte dепеша лȣі пе о хîртie мікъ, a фъкȣт'о sȣлȣ, a багат'о întр'ȣнȣ мікȣ чіlindрȣ de tinікеа пе каре л'а ȣнsȣ ші кȣ чева zмоаlъ. Кȣріерȣлȣ a înгіцітȣ ачеstȣ чіlindрȣ ші s'a дȣsȣ ла табера inamікаlъ; аколо л'а къȣтатȣ пînъ ла піеле, însъ негъsindȣ ла елȣ nimікȣ, ii a datȣ дрȣмȣ; dar aбіеа че a трекȣтȣ прintр'ачеastъ таберъ, a лȣатȣ о къръцеnie (пȣргаtiвȣ), чіlindрȣлȣ a еші tȣ; л'а sпълатȣ ші a адȣsȣ гȣвернȣлȣі ачеastъ dепешъ кȣріоasъ, трекȣтъ прin корпȣлȣ ȣнȣі омȣ.

IV. În sȣдȣлȣ Амерічеі (Мексіко, Хілі, Перȣ) факȣ ȣнȣ фелȣ de бъȣтȣръ акръ (кȣмȣ este квасȣлȣ рȣseskȣ saȣ cider францȣzeskȣ) de боабе de

порȣмбȣ, adікъ аȣ аколо обічеіȣлȣ кȣріосȣ къ în fie-каре касъ se афлъ ȣнȣ васȣ плінȣ кȣ апъ în каре sîntȣ арȣнкate боабе de порȣмбȣ; апоі кîndȣ se adȣнъ maі мȣлte familiі-seapa ла о adȣнаре amікалъ, пȣнȣ васȣ кȣ порȣмбȣ în mizлокȣлȣ kaseі шi fie-каре конвівȣ, іеа din васȣ боабе de порȣмбȣ, ле mачінъ în гȣръ шi іаpȣ ле варsъ în васȣлȣ комȣнȣ; dȣпе ачеаstъ операціȣне, пȣнȣ васȣ întр'ȣнȣ локȣ deoseбітȣ, чева калdȣросȣ, атȣнчі апа din васȣ începe съ fеарбъ, съ se fакъ dȣлче шi чева акрішоаръ, atȣнчі îлȣ stрікоаръ шi eatъ къ аȣ ȣнȣ вінȣ лimпede шi foapte плъкȣтȣ. Dap ла че сервъ обічеіȣлȣ bізарȣ шi пȣцінȣ гȣstatȣ къ, атіці оamenі съ mачіне întîiȣ în гȣра лор боабеле de порȣмб? Еsплікаціȣнеа este іаp лesne. Маі sȣsȣ în espoziціȣнеа teopіeі dіџestіȣneі, amȣ възȣтȣ къ saліва saȣ spȣma din гȣра noastръ skimбъ skpобеала шi fъіna în zахарȣ. Мeksікаnіі ігнорanці, прin instinktȣ аȣ debinatȣ (гічітȣ) ачеаstъ teopіe, шi аȣ întokmitȣ ȣнȣ обічеіȣ къ ла adȣнъріле лорȣ de seapa ȣнde oamenіі нȣ поate съ folosească прin елокȣінца, каре есе din гȣра лорȣ, челȣ пȣцінȣ съ folosească кȣ spȣma каре есе din гȣра лорȣ, skimбîndȣ astȣfelȣ skpобеала копрінсъ în боабеле de порȣмбȣ, în zахарȣ шi вінȣ. Negрешітȣ къ tребȣе съ аібъ чіне-ва ȣнȣ anetitȣ meksікanȣ ка съ'і плакъ ȣнȣ вінȣ tрекȣтȣ прin гȣра atітoрȣ oamenі; dap шi Мeksікаnіі арȣ пȣtea съ не ръspȣнzъ ка вінȣлȣ nostpȣ tребȣе съ fie înkъ maі негȣstosȣ fііndȣ къ tрече прinтр'atîta пічере de oamenі, каре spаргȣ кȣ пічіоареле stрȣгȣріі шi skoate мȣstȣ.

V. Мȣлці din лектоpіі nошtpіі а fъкȣtȣ негрешітȣ deja обсерваціȣнеі къ, кîndȣ мънîнкȣ ȣnde-ва о sȣпъ бȣнъ, pasолȣлȣ (карнеа feaptъ) нȣ е бȣнъ; din kontpa кîndȣ карнеа feaptъ în sȣпъ este бȣнъ, sȣпа нȣ este бȣнъ. Каре este каȣza ачестȣі antaгоnismȣ întpe sȣпъ шi pasолȣ? Ачеаsta іаpȣ не esплікъ штііnца хіmіeі бȣкътъріеі, adікъ карнеа крȣdъ копрinde о мȣлціме de прінчіпȣрі нȣtpіtіве каре se disолвъ (topeskȣ) în апъ feрбinte, пе лîнгъ ачеаsta копрinde карнеа niште алte ръмъшіцȣрі nesолȣбіле în апъ fepбinte, не нȣtpіtoapе пenтpȣ корпȣ. Аша dapȣ кîndȣ а гътітȣ о бȣкътъреаsъ о sȣпъ бȣнъ, а tрекȣtȣ în ачеаstъ sȣпъ toate прінчіпȣріле гȣstoase шi нȣtpіtіве але карнеі, прin ȣрмаре н'а ръмаsȣ în карне алtȣ nimікȣ de кîtȣ о ръмъшіцъ d'o mateріе пелоаsъ, nesолȣбілъ шi негȣstoasъ; în ачеаstȣ kasȣ, sȣпа е бȣнъ шi pasолȣ este пелоsȣ шi fъръ гȣstȣ; din kontpa, dакъ sȣпа нȣ е feaptъ шi гътітъ біне, atȣнчі аȣ ръмаsȣ în карне toate прінчіпȣріле sале нȣtpіtіве; în ачеаstȣ kasȣ pasолȣлȣ е бȣнȣ шi sȣпа este ка апа гоалъ. Аша dap, oamenіі каре кîndȣ мънîнкȣ sȣпа шi pasолȣлȣ 'шi іmаџінъ къ аȣ mîнкатȣ доъ felȣрі de mînкъpі, se înшелъ; къчі аȣ mînкатȣ о sінгȣръ бȣкаtъ îmпърцітъ în доъ волȣmȣрі. Англezіі, oamenі практічі кърора нȣ ле плаче нічі odatъ ка съ se înшеле, нȣ мънîнкȣ нічі odatъ sȣпъ шi pasолȣ, чі біfтекȣ, adікъ карне fpintъ în stapea sa прімітівъ шi natȣpалъ кîndȣ копрinde înkъ totȣ sȣкȣлȣ sъȣ шi toate прінчіпȣріле sале нȣtpіtіве; este dapȣ înbederatȣ къ ȣнȣ біfтекȣ бȣнȣ е нȣ нȣmaі maі плъкȣтȣ, чі шi нȣtpеште maі біне корпȣлȣ de кîtȣ о sȣпъ кȣ апъ saȣ ȣнȣ pasолȣ ка пелеа ȣскатъ; însъ este dapȣ de обсерватȣ къ se чере ȣнȣ stomakȣ англezȣ карнівор ка съ поатъ diџера кȣ înлesnіpе atîta sȣte de біфштече пе анȣ.

VI. Меseлікȣріле (entrées) naintea mînкъpeі шi desepтȣ dȣпе masъ прекȣмȣ шi kafeaoa neагръ, pакіȣлȣ ш. ч. л. оаpe sîntȣ бȣне шi paціонабіле dȣпе masъ, saȣ нȣ? Ръspȣнsȣлȣ ла ачеаstъ кȣestіȣне, іаpȣ не dъ teopіеа dіџestіȣneі. Еа не арatъ къ toate лȣкрȣріле пікante каре ірітъ шi esчітъ пъреціі stomakȣлȣі, sîntȣ бȣне naintea mînкъpeі spре а esчіta nofta stomakȣлȣі ла ȣniі oamenі каре din непорочіре а пердȣтȣ nofta mînкъpeі, ачеаstȣ dapȣ пречіосȣ алȣ віецеі noastpe animaле; чіне este біне-кȣвîntatȣ к'о nofтъ natȣpалъ, н'аpe tребȣінцъ de d'aldeastea, ба înкъ іі stрікȣ nofta fііndȣ къ іі ірітъ (anprinde) преа мȣлtȣ пъреціі stomakȣлȣі. Ȣнȣ desepтȣ de masъ paціонабілȣ este nepmisȣ din naptea штііnцеі, însъ tребȣе съ fie kompȣsȣ de лȣкрȣрі dȣлчі не anprinzътoape. Desepтȣлȣ ȣнȣі dineȣ, tребȣе съ fie ка актȣлȣ finaлȣ алȣ ȣнеі komedіі: dȣлче шi плъкȣтȣ. Нȣmaі кîndȣ oamenіі аȣ обічеіȣ de dineȣрі foapte коnioase; кîndȣ аȣ înкъркатȣ преа мȣлtȣ stomakȣлȣ лорȣ, atȣнчі sîntȣ sіліці ка ла sъfîршітȣлȣ dineȣлȣі съ іеа din noȣ лȣкрȣрі esчітanте шi anprinzътoape пentpȣ stomakȣ, прекȣмȣ: бrînza tape, лікеȣрі, вінȣрі греле шi kafeaoa feaptъ; прinтp'ачесте esчітamente, еі sілеskȣ stomakȣлȣ лорȣ ка съ

лȣкреze кȣ toatъ forца лȣї posibілъ sпре а mistȣi сȣmа de alimente каре аȣ пȣс'о întр'însȣлȣ în dineȣлŭ лорŭ monstрȣosŭ. Dарŭ eї ȣitъ къ ȣmблŭ кȣ stomaкȣлŭ лорŭ, întoкmaї ка ачеї кърȣцашї, каре înкаркŭ біецїї каїї лорŭ кȣ греȣтъцї imense шї ле daŭ бічіȣрї ка съ трагъ. Sърmаnȣлŭ калŭ, късnitŭ de бічіŭ, траџе кȣ toatъ пȣтереа, însъ пeste пȣцinŭ ачесte пȣтерї s'а сȣfîршitŭ, калȣлŭ каde жосŭ шї пȣmaї поate съ трагъ nічї de кȣmŭ.

Stomакȣлŭ mȣлtора oamenї гȣрmanzї face ка калȣлŭ кърȣцашілорŭ; дȣпе че а лȣкраtŭ пeste mъсȣрї, fiindŭ înкъркатŭ шї екчітатŭ fъръ рацiȣне шї mъсȣръ, реfȣзъ кȣ totȣлŭ лȣкрареа лȣї шї devine ȣnŭ ребелŭ nedomптабілŭ. Апоі ȣnŭ stomaкŭ ребелŭ, este înкъ шї maї ръŭ de кîtŭ ȣnŭ попȣлŭ ребелŭ, fiindŭ къ аічї пічї поліціеа пȣ поаte съ ажȣte nimiкŭ.

Оранціеа saŭ портокала.

Dintre toцї арборiї клімелорŭ калde, челŭ maї fрȣmosŭ este negreшitŭ оранцерȣлŭ saŭ портокалŭ «цара ȣnde кресkŭ оранцерї» а devenitȣ o еспресiȣне sinonimъ кȣ цара fрȣmoaсъ, ferітъ шї feрічітъ. În ачеастъ царъ, natȣреа оранцерȣлȣї, елŭ креште de sine; гріжа шї forца natȣреї admiрабіле d'аколо, ĭї ажȣнгŭ; аколо totŭ анȣлŭ оранцерȣлŭ este акоперітŭ кȣ frȣnza sa frȣmoaсъ шї кȣ florіле sале admiрабіле шї sȣаве. În клімеле noastре, ачестŭ арборŭ чере ажȣторȣлŭ omȣлȣї; елŭ este delікатŭ, sȣfере de frігŭ, de ачееа iарna чере o касъ калдъ шї în totŭ timпȣлŭ, вара шї iарna чере din партea omȣлȣї, o гріжъ партіколаръ; dар ачеастъ гріжъ este ръспълътitъ прinтр'o mȣлцimе de бȣкȣрії пентрȣ аmatорŭ; кăчї вара елŭ este челŭ maї fрȣmosŭ орnаmentŭ

Floареа шї fрȣктȣлŭ de оранце (citrus aurantium.)

(подоабъ) а гръdinілорŭ noastre прin frȣnzеле sале d'о вердеацъ înкисъ шї лȣчіtoаре, каре formeазъ пе арбор nіште semi-sfере плъкȣте; прin florіле sале каре ръспîndескŭ о odoаре atîtŭ de плъкȣtъ шї прin fрȣкtеле sале sȣкȣлente каре sîntŭ ȣnŭ delічіŭ пентрȣ гȣра noastръ. Întр'аdevърŭ, este греŭ d'a хotърî каре este maї плъкȣtŭ шї maї пречіosŭ în ачестŭ арборŭ: floарея saŭ fрȣкtȣлŭ съŭ? Amîndoъ аŭ о stрълȣчіре шї ȣnŭ парfȣmŭ înкîntъtорŭ; апоі шї kontrastȣлŭ колорілорŭ este în ачестŭ арборŭ d'o deosebітъ fрȣmȣseцe; adікъ вердеаца înкisъ а frȣnzелорŭ, kontрaste кȣ албеацъ stрълȣчіtoаре а florілорŭ шї кȣ гълбенареа d'аȣрŭ а fрȣктелорŭ sале.

Dар шї odoареа оранцерȣлȣї este din чева партіколаръ; еа nȣ este înшелъtoаре, ка mȣлte алте odoаре вецеtале; еа nȣ este fadъ ка odoареа жasminȣлȣї шї а ресеdеї; еа nȣ face dȣрере de капŭ, ка ачееа а tінароzії шї а нарчісȣлȣї; еа nȣ atакъ nервї, din kontра 'ї fортіfіеазъ. Este о odoаре saлȣtаре каре face къ simцȣріле noastре se бȣкȣръ шї къ креєріле se deлектеазъ.

Ачеастъ floаре de арцint кȣ nіште пȣнkte de аȣр înпȣntрȣ (капітеле галбене але staminілорŭ) наште ȣnŭ fрȣктŭ deлічіosŭ adікъ оранце (портокале). Оранцеа este între fрȣкtе ачееа че este poza între florї, adікъ чеа maї fрȣmoaсъ din toate шї чеа maї stрълȣчітъ прin forma sa, парfȣmȣлŭ съŭ шї гȣstȣлŭ съŭ. Еа flateазъ toate simцȣріле odatъ. Колоареа sа галбенъ аȣрітъ, mînгїе окії поштрії; dȣлчеаца агреабілъ а sȣкȣлȣї съŭ, mînгїе гȣра шї ȣnтȣлŭ odoрantŭ каре ese din коажа ачестȣї fрȣктŭ, mînгїе nasȣлŭ nostрȣ. Апоі fiindŭ къ ачестŭ fрȣктŭ se konsерве mȣлtŭ timпŭ în stареа проаспътъ, de ачееа поate съ fакъ чіне-ва dintр'însȣ ȣnŭ обіектŭ de dекора-

цiȣne шi de орnamentȣлȣ каселорȣ. Kîte-ва о-ранце ашеzate кȣ гȣstȣ neste о масъ, face челȣ maĭ плъкȣtȣ орnamentȣ a ȣneĭ камере. Este oape de mipape къ ȣnȣ арборȣ каре împреȣнъ în sine atîtea fрȣмȣseце, къ а fostȣ прivitȣ în Mitoлoцie къ ȣnȣ dapȣ diвinȣ datȣ în пъstрареа iарȣ а ȣneĭ miînĭ diвine, adiкъ а Hesperidelor?

Amȣ. zisȣ къ оранцiȣл, ера кȣлtiвatȣ шi пъstpatȣ în antiкȣitate de feteлe diвine лȣĭ Hesper, dap шi акȣмȣ este кȣлtiвatȣ шi пъstpatȣ de feteлe Евеĭ кȣ чеа maĭ mape adopaцiȣne пentpȣ парfȣмȣлȣ пречiosȣ каре ле seрвъ în toaleta лорȣ. Каре din dameлe noastpe tinepe nȣ кȣnoaшte шi nȣ adopeaзъ: apa de flopĭ de opanцe saȣ ȣntȣ de opanцe, ȣntȣ de пергаmotȣ, de cedrat, de Neroli, каре toate провine de opanцe? Dap шi noĭ oamenĭ sepiomĭ, съtȣpaцĭ кȣ amъpъчiȣnea вieцeĭ, o îndȣлчimȣ kîte odatъ кȣ dȣлчeaцa de noptoкале шi ne вȣкȣpъmȣ къ челȣ пȣцinȣ domenȣлȣ natȣpeĭ a пъstpatȣ dȣлчeaцa sa eternъ, de шi a treкȣtȣ din domenȣлȣ oamenilopȣ!

Opanцeлe komпȣne ȣnȣ пȣmъpȣ mape de вapietъцĭ, însъ toate aȣ челе ȣpmъtoape каракtepe вotaniче комȣne.

Floapea ape ȣnȣ калiчiȣ mikȣ кȣ чinчĭ dinцĭ; o короле кȣ чinчĭ netaле eлiптiче шi deskise, доъ-zeчĭ de stamine лinite de mapцinea de пъȣntpȣ a калiчiȣлȣĭ; fipeле staminiлорȣ komпpimaцĭ шi ашеzaцĭ în fopma ȣnȣĭ чiлindȣ шi împреȣнaцĭ în maĭ mȣлte легъtȣpĭ; fie-каре dintp'înшiĭ поартъ o anteръ лȣнгъ. Dap fpȣktiȣлȣ este pondȣ saȣ овалȣ (Bacca în limba botanicâ) акоперite de доъ коаже, ȣna гроасъ галбенъ аръtîndȣ din че în че ка niшte ȣnfлъtȣpĭ saȣ въшiчĭ miчĭ; чеа лалtъ e алвъ шi sȣвцipe шi sȣв dinsa se afлъ înкъ ȣna tpansnepintъ каре înвeлeшte sȣкȣлȣ шi каре fopmeaзъ ноъ saȣ 18 kompaptimente (desпърцipĭ) fie-каре desпърцipe e плinъ de sȣкȣлȣ плъкȣtȣ шi кȣnoskȣtȣ алȣ ачестopȣ fpȣkte шi коnpinde în пъȣntpȣ шi доъ seminцe kaptiлaцinoase.

Foiлe (fpȣnzeлe) a tȣtȣлорȣ sneцeлорȣ de opanцe, sîntȣ altepne, simпле шi пepfopante; toate flopiле a tȣtȣpopȣ sneцeлорȣ sîntȣ алве шi odopante însъ mȣлte aȣ ка niшte sninȣpĭ. *Turnefort* a desпърцitȣ sneцa opanцeлорȣ în tpeĭ гpȣne adiкъ în opanцe (Citrus aurantium) aȣ neцiopeле saȣ kodiцeле foiлорȣ паркъ кȣ apinĭ, poame potȣnde шi d'ȣnȣ гȣstȣ dȣлче шi плъкȣtȣ; *Citronierul* (citrus citra) кȣ neцiоле гоале, поаме овале лȣнгъ шi d'ȣnȣ гȣstȣ foapte акрȣ; *лъmîiea* (Citrus limonia) кȣ поаме овоide (ка оъȣ) кȣ o ȣnfлъtȣpъ ла вîpfȣ, кȣ neцiоле гоале. Toate вapietъцiле opanцiȣлȣĭ че esistъ, sîntȣ коnpinse în aчeste tpeĭ гpȣne.

Кȣлtȣpa opanцeлорȣ шi a лъmîiлорȣ se face opĭ npin sъmînцъ (Semis) opĭ npin вȣtȣpoaцe (boutourage).

Kîndȣ кȣлtȣpa se face npin sъmînцъ, tpeвȣe обсерватȣ d'a лȣа челе maĭ fpȣmoase noptoкале saȣ лъmiĭ de ла челе maĭ вȣne арворе, d'a лъsa sъ se îmпȣtpezeaskъ шi d'a skoate sîmвȣpiле (seminцeле) dintp'însele. Dapȣ semъnapea ачеstopȣ seminцe, tpeвȣe sъ se fakъ în гiвeчiȣpĭ în лȣna лȣĭ Maptie saȣ Апpiлie. Dap în пъmîntȣлȣ ачеstȣĭ гiвeчiȣ, sъ se пȣie fpȣnze de пȣкȣ îmпȣtpezite; ачеstȣ пъmîntȣ tpeвȣe ȣdatȣ шi semъnatȣ sъmînцa ла o distanцъ de 2—3 поліче (цолȣpĭ) ȣna d'alta шi въгate ка ȣnȣ полiчiȣ adînкȣ în пъmîntȣ. Aчeste гiвeчiȣpĭ, tpeвȣeskȣ въгate întp'o stpatъ de пъmîntȣ înкълzitȣ; în ачеstȣ modȣ плanta kpeшte maĭ iȣte; însъ deвine foapte simцitoape пentpȣ fpigȣ. Aчeste гiвeчiȣpĭ tpeвȣeskȣ esпȣse ne fie-каре zi ка o opъ saȣ доъ ла кълdȣpa soapeлȣĭ; maĭ ne ȣpmъ, kîndȣ a înчепȣtȣ плanta sъ easъ din пъmîntȣ, гiвeчiȣлȣ поаte sъ ръmîe toatъ zioa esпȣsȣ ла soape. Din timпȣ în timпȣ, гiвeчiȣpiле tpeвȣe ȣdate кȣ апъ, însъ kîndȣ вapa e npea кълdȣpoasъ пъmîntȣлȣ гiвeчiȣpiлорȣ tpeвȣe sъ fie акоперitȣ кȣ вȣкъцĭ de паiȣ, ка sъ nȣ se eвanopeze ȣmezeaлa npea iȣte. Dȣne doĭ anĭ tpeвȣe skosȣ плanteлe tinepe din гiвeчiȣлȣ komȣnȣ алȣ лорȣ шi semъnate fie-каре întp'ȣnȣ deoseвitȣ гiвeчiȣ; кȣ kîtȣ гiвeчiȣлȣ e maĭ mape, кȣ atîtȣ e maĭ вine fiindȣ къ opanцepȣлȣ шi лъmîiȣлȣ aȣ ръdъчinĭ foapte лȣнцĭ.

Kîndȣ se îmȣлцeшte opanцepȣ npin вȣtȣpoцe (вȣtȣpoaцe saȣ pamȣpĭ) atȣnчĭ tpeвȣe алеsȣ o pamȣpъ sъnъtoasъ, dpeaптъ шi d'o лȣнцime ка d'o жȣmъtate metpȣ шi sъ o baцe întp'ȣnȣ гiвeчiȣ кȣ пъmîntȣ npenapatȣ dȣne modȣлȣ de maĭ sȣsȣ esпȣsȣ; însъ tpeвȣe въгatȣ ла o adînчime de 4 saȣ 5 полiчiȣpĭ. Гiвeчiȣлȣ tpeвȣe пȣsȣ ла ȣmвpъ întp'ȣnȣ локȣ калdȣ пînъ kîndȣ вȣtȣpoaцeле aȣ fъкȣtȣ ръdъчinъ каре s'a înaintatȣ вine în пъmîntȣ; tokmaĭ atȣnчĭ поаte гiвeчiȣлȣ sъ fie esпȣsȣ ла кълdȣpa soapeлȣĭ.

Kîndȣ̆ чine-ва nȣ ва sъ iea osteneala a плanta singȣrȣ̆, atȣnчĭ poate sъ кȣmпере rata каре вinȣ̆ de ла Italia (s. e. genua); dap a-tȣnчĭ trebȣe aлеsȣ̆ арборiĭ каре аȣ̆ коажа tape, верde бътîndȣ̆ în галбенȣ̆ шi sъ poate чine-ва прin ȣнгiĭ sъ deoseбeaskъ коажа, de лemnȣ̆; коажа trebȣe sъ fie sъnъtoasъ шi лemnеле de desȣbtȣ̆ nȣ trebȣe sъ fie оакешȣ̆ saȣ̆ negrȣ, dap frȣnzеле trebȣe sъ fie tapĭ шi nemoлoшite.

Opanцерȣ шi лъmiȣ sîntȣ̆ sȣnȣse felȣritelорȣ̆ боале a кърȣia копошtinцъ шi кȣtape чере о шtiinцъ deoseбitъ.

În fine pomeninȣ̆ aiчĭ къ nainte 60 de anĭ апроапе, s'a deskoпеritȣ̆ пе insȣла Maptinika o metodъ d'a faчe ȣnȣ̆ вinȣ̆ deлiкatȣ̆ de opanцe adiкъ de коажъ шi de zeamъ de opanцe каре se ferбe în апъ împreȣнъ кȣ zахарȣ̆, пе ȣрmъ ръmîne кîtȣ̆-ва timпȣ̆-ка sъ feapбъ ка mȣstȣ, пе ȣрmъ кîndȣ̆ s'a fъкȣtȣ̆ sniptosȣ̆ îлȣ̆ пȣnȣ̆ în бȣteлчĭ, îлȣ̆ цine кîtȣ̆-ва timпȣ̆ шi eatъ къ s'a fъкȣtȣ̆ ȣnȣ̆ вinȣ̆ ка de шampane saȣ̆ ка de Madepa бȣnȣ̆; însъ trebȣe observatȣ̆ къ ла aчeastъ опеpaцiȣne, opanцеле trebȣe tъiate к'ȣnȣ̆ кȣцitȣ̆ de лemnȣ̆ dap nȣ e de fepȣ̆, altmintpелеа вinȣл se faчe tȣрбȣре. Eatъ ка шi вinȣ se tȣрбȣръ, întoкmaĭ ка попȣлi, кîndȣ̆ 'ĭ tpaкteazъ чine-ва кȣ asprime шi кȣ fepȣ̆.

Траiȣлȣ̆ апimалелорȣ̆.

(Înкeepe.)

Гîndaкȣлȣ̆ se tpaцe din провinчiiле sеntentrionале але Kinеĭ. În Eȣpопа n'a fostȣ̆ кȣnoskȣtȣ̆ пînъ ла алȣ̆ 6-леа seкȣлȣ̆. Niшte кълȣгърĭ misionapĭ Гречĭ аȣ̆ adȣsȣ̆ оȣъле aчestорȣ̆ insekte ла Konstantinonоле sȣб stъпînipea лȣĭ *Iȣstinianȣ̆*. D'aколо s'a ръsпînditȣ̆ кȣлtȣpa gîndaчiлорȣ̆ ла Mоpеа în Гречiа, Siчiлiа, Italia шi ла noĭ; în Fpanцa, aчeastъ кȣлtȣpъ a înчепȣtȣ̆ maĭ tipziȣ̆ sȣб Henr.cȣ IV.

Кȣлtȣpa gîndaчiлорȣ̆ nȣ poate înainta fъpъ кȣлtȣpa ȣнȣi арборе хotъpîtȣ̆ de natȣpъ пentpȣ nȣtpeцȣлȣ̆ лорȣ̆. Dȣziĭ aлбĭ sîntȣ̆ чеĭ maĭ folositopĭ пentpȣ dînшiĭ. Aчesta este ȣnȣ̆ арборе каре ажȣнцe ла o înълцime de ла patpȣ-zечĭ пînъ ла чinчĭ-zечĭ пiчioape. Еллȣ̆ a înaintatȣ̆ foapte în цеpреле mepidionaле din Eȣpопа. Patpia лȣĭ este *Kina*; dapъ în seколȣлȣ̆ алȣ̆ 6-леа, doĭ кълȣгърĭ Гречĭ аȣ̆ adȣsȣ̆ împreȣnъ кȣ gîndaчiĭ шi sъmînцa de dȣzĭ în Eȣpопа, adiкъ maĭ întîiȣ̆ în Гречiа în пeninsȣла Пелопонеsъ (каре atȣnчĭ a npiimitȣ̆ nȣmеле de Mopеа, din каȣsa mȣлtорȣ̆ dȣzĭ, карĭ лatineшte se кiamъ *Morus*, че s'аȣ̆ кȣлtivatȣ̆ аколо). Din Гречiа, кȣлtȣpa dȣziлорȣ̆ s'a ръsпînditȣ̆ în Daчia, Siчiлiа, Italia, пînъ în Fpanцa.

Gîndaчiĭ tpъeskȣ̆ în stape de лapвъ tpeĭzечĭ шi patpȣ de ziле шi întp'aчestȣ̆ timпȣ eĭ-шi skimбъ *пелеа de patpȣ opĭ*; timпȣлȣ̆ dintpe пъпîpлipĭ, se кiamъ seколȣлȣ̆ aчestорȣ̆ animaле. Aпропiindȣ-se *o пъпîpлipe*, *amopцeskȣ̆ шi înчeteazъ* d'a maĭ mînка; însъ dȣпe че шi-аȣ̆ skimбатȣ̆ *пелеа*, foamea лi se îndoeшte. Aчeastъ mape poftъ, каре вine dȣпe челе d'întîiȣ̆ patpȣ skimбърĭ але пеiлорȣ̆, este *mикъ* (petite fraise) пе лîngъ poftа каре gîndaчiĭ o аȣ̆ în seколȣлȣ̆ алȣ̆ чinчiлеа din вieaцa лорȣ̆ (grande fraise).

Къtъцimea fpȣnzелорȣ̆ de dȣdȣ̆ каре o mъnînкъ eĭ, este foapte mape шi se mъpeшte din zi în zi. Чine voeшte sъ skoaцъ лapвe dintp'o ȣнчie (zeчe dpamȣpĭ) de sъmînцъ de gîndaчĭ, ape trebȣinцъ de 7 лiвpe (21 $\frac{1}{2}$ окa) de fpȣnzъ de dȣdȣ̆ пentpȣ seколȣлȣ̆ întîiȣ̆, adiкъ пentpȣ чinчĭ ziле, 21 лiвpe пentpȣ seколȣлȣ̆ алȣ̆ doiлеа, каре цine patpȣ ziле; 70 de лiвpe пentpȣ seколȣлȣ̆ алȣ̆ tpeiлеа каре цine шeapte ziле; 210 лiвpe пentpȣ seколȣлȣ̆ алȣ̆ patpȣлеа каре цine eаръшĭ шeapte ziле; шi 1200 лiвpe пentpȣ seколȣлȣ̆ алȣ̆ чinчiлеа. În a шeasea zi din aчestȣ̆ seколȣ̆ din ȣрmъ, înчепе mîncapеа чеа maĭ mape (grande fraise) în кîtȣ̆ mînкîndȣ̆ faкȣ̆ ȣnȣ̆ sgomotȣ̆ ка o mape плoaie. În a zeчеа zi înчeteazъ mînкapеа шi se пpeгъteskȣ̆ пentpȣ întîia лорȣ̆ metamorfosъ. Kорпȣлȣ̆ лi se faчe moaле, din гȣръ ле esȣ̆ niшte fipe de mъtase че se tpaцe dȣпe dînшiĭ îmблîndȣ̆, пе ȣрmъ se aшeazъ ла ȣnȣ̆ локȣ̆, topкȣ̆ împreцiȣpȣл лорȣ̆ niшte fipe foapte sȣбцipĭ ка ȣnȣ̆

felȣ de пласъ ші alîpnindȣ-se în mizлокȣлȣ ачestei пласе, îнчепȣ а-ші џесе гогоаша лорȣ. Ачеastъ џесътȣръ se ȣрmeазъ în кіпȣлȣ ȣрmъtорȣ: еі se înвîрteskȣ neînчetatȣ în локȣ în felȣрimi de dірекџiȣni ші împреџiȣрȣлȣ лорȣ, torкîndȣ ка о fашъ fірȣлȣ de mъtase каре ese din ніште гъȣрі че se aflъ în вȣзеле лорȣ. Ачеstȣ fірȣ кîndȣ ese din гȣръ, este moaле; însъ în аерȣ se înтъреште нȣmаі de кîtȣ. Ачеastъ trъsъtȣръ se ȣрmeaзъ нȣmаі кȣ ȣнȣ fірȣ; dаръ прin mȣлџimea înвълȣitȣрілорȣ че ле faче rîndакȣлȣ, se formeaзъ în fine о гогоашъ tаре, авîndȣ forma ȣнȣі оȣ. Гогоаша ачеasta, este галбенъ saȣ албъ дȣпе felȣлȣ rîndачілорȣ че аȣ fъкȣt'о, ші лȣнџimea fірȣлȣі este foapte mаре; de mȣлте орі de ла 100 пînъ ла 150 stînжіні. Rîndачіі чеі ешіџі dintр'о ȣнчіе (zече dрамȣрі), notȣ adȣче ла 70—80 лівре mъtase; dаръ se întîmплъ съ adȣкъ ші пînъ ла 130 лівре. În 3 ½ zіле пînъ în patрȣ, еі-ші termінъ гогоаша de џесȣtȣ.— Desпікîndȣ чіnева о гогоашъ, atȣнчі гъseште insekta din întрȣ de totȣ skimбатъ de кȣmȣ ера mаі nainte, еа акȣmȣ s'а нerpitȣ, пелеа еі seamъnъ кȣ teлetinȣлȣ, forma еі este rotȣndъ ші лȣнгъ ка а оȣлȣі, нȣ-і гъsimȣ nічі капȣ nічі гȣръ, локȣлȣ арінелорȣ віitoаре este însemnatȣ нȣmаі printр'о лініе în кȣрmеzішȣ.— Кîndȣ кълдȣра este notрівitъ (de ла 15 пînъ ла 18 граdе), аtȣнчі metamorfosa ачестеі nimfe se termінъ în flȣtȣре în кȣрsȣ de 18 пînъ ла 20 de zіле, дȣпе каре, insekta гъȣреште еа sінгȣръ гогоаша ші ese. Кіпȣлȣ ешіреі este foapte кȣріоsȣ. Insekta moaіъ о парте а гогоашеі кȣ ȣнȣ felіȣ de ȣmezeaлъ skoasъ din sіne, пе ȣрmъ о бате кȣ капȣлȣ ла ачеstȣ пȣнкtȣ ȣdatȣ, о гъȣреште ші ese; ешіреа ачестеі insekte вestеште flȣtȣрȣлȣ, кȣ арінеле албе, кȣ пічіоареле лȣнџі ші sȣбџірі ші к'о гȣръ лȣнгъ. Нȣmаі de кîtȣ дȣпе ешіреа din гогоашъ, înчепе гласȣлȣ amорȣлȣі а ворбі întр'înшіі, atȣнчі flȣtȣріі de deoseбіte sekse se каȣtъ ші дȣпе гȣstареа дȣлчеџіі imeneȣлȣі, partea femeiaskъ înчепе а-ші denȣne оȣъле sale а кърора кътъџіme este foapte mаре, пînъ ла 500 de оȣъ fіе-каре, ші аша дȣпе че flȣtȣріі 'ші-аȣ împлinitȣ misiȣnea лорȣ de пропагаре, trъeskȣ нȣmаі 10 пînъ ла 20 de zіле ші morȣ.

Пъіаџенії. Тоџі пъіажеnіі în џенере аȣ доъ mъseле (maxillae) ші оntȣ окі simплі, ші în гȣръ ніште гландȣле карі skoate о materie otрȣвitъ ла ȣнії dintр'înшіі; toџі аȣ оntȣ пічіоаре лініte de пentȣ (thorax); femeлеле пȣнȣ mаре нȣmърȣ de оȣъ întр'о пȣнгъ каре аȣ џеsȣt'о; дȣпе trеі съпtъmîni esȣ d'аколо пȣі хаrі seamъnъ вътрîнілорȣ. Пъіажеnіі нȣmіџі грешеште *Diadema* (kreuzspinne, пъіажеnȣ de крȣче, fiindȣ къ аȣ ка ȣнȣ semnȣ de крȣче пе sпinаре) se џінȣ în кошърі, magazii шчл.; se нȣtрeskȣ кȣ mȣште, fакȣ о џеsetȣръ rotȣndъ, sîntȣ foapte mînкъчіоші, însъ rавdъ ші foamea mȣлtȣ timпȣ, ші аратъ skimбареа timпȣлȣі прin skimбареа лȣнџіmеі fірелорȣ џеsetȣріі че-ші fаче.

Skорпіонȣл. Femeла наште 30—60 de пȣі віі (нȣ din оȣъ) пе карі-і поартъ кîtȣ-ва timпȣ în sпinаре; skорпіонȣлȣ кȣ пічіоареле sале îmблъ foapte iute, џіindȣ-ші коаdа în sȣsȣ. — Ȣntȣлȣ din skорпіонȣ (adікъ ȣntȣлȣ de лemнȣ în каре а fostȣ mȣіatȣ кîtȣ-ва timпȣ ȣнȣ skорпіонȣ mortȣ) este о remezie foapte бȣнъ пentрȣ віtеле карі s'аȣ înflatȣ, прекȣmȣ se întîmплъ adese-орі вара ші пе ла noі.

Scolopendru. Ȣнеле skолоперdе mічі ші веninate лȣкȣеskȣ în flорі ші se întîmплъ къ, кîndȣ mіроаse чіне-ва floарea, intръ în nas ші продȣче евеnimente періколоаse. Ȣнеле din *Iules*, карі локȣеskȣ în nisinȣ, аȣ кîte 108 пічіоаре. Însъ ȣіі кîndȣ esȣ din оȣъ, аȣ нȣmаі кîte 6 пічіоаре, пе ȣрmъ креskȣ ші челе алте.

Skȣtiџереле (saȣ skолоперdе кȣ 28 пічіоаре) локȣеskȣ sȣб pardoseлеле каsелорȣ; se нȣtрeskȣ кȣ insekte че ле omoаръ în пȣџіne minȣte; însъ noaпtea îmблъ дȣпе пръzі. *Iules* локȣеште în кръпътȣріле каsелорȣ, ші în mȣшкіі арборілорȣ, fъръ de лȣmina zілії ка ші челе алте Myriapode. Аȣ ȣнȣ корпȣ rotȣndȣ ші лȣнгȣ ші îmблъ пе оntȣ-zечі de пічіоаре; se нȣtрeskȣ кȣ поаmе, кȣ ръdъчіnі ші foі fраџеtе (tinере).

Îndрentарea ȣneі грешелі.

Erore humanun est. Прin грешеалъ s'а пȣsȣ în No. 41 fiгȣра (2) каре se кȣвine ла артіколȣлȣ de ла No. 44 (Marmota ші вȣfniџа) ші în No. 44 s'а пȣsȣ fiгȣра каре se кȣвine ла арtіколȣлȣ din No. 41 (шоаріче mirгъtорie din Kamчatка ші алте џърі поларе.) D-nii лекtорі sîntȣ рȣгаџі къ, кîndȣ ворȣ чіtі ачеste доъ арtіколе, съ аівъ în ведере fiгȣріле прекȣmȣ леатȣ îndрentatȣ аічі.

Tіпърітȣ în Тіпографіа Колеџіȣлȣі Sf. Sава